

Ο αντιπολεμικός άξονας της ευριπίδειας *Ελένης*

Είναι σαφής η πρόθεση του Ευριπίδη στην *Ελένη* να καταδικάσει τον πόλεμο. Το 412 π.Χ. δηλαδή την εποχή που γράφηκε το έργο, μόλις είχε τελειώσει η καταστροφική εκστρατεία των Αθηναίων στη Σικελία που είχε ως αποτέλεσμα η Αθήνα να χάσει τον Πελοποννησιακό πόλεμο. Ο απόηχος της ήττας έκανε πολλούς μελετητές του ευριπίδειου έργου να συνδέσουν τη σικελική καταστροφή με τους πολιτικούς υποτονισμούς του Ευριπίδη και την περιρρέουσα κοινωνική και πολιτική ατμόσφαιρα του έργου.

Στοιχεία που στηρίζουν μια τέτοια άποψη είναι:

- α) Ελένη, Μενέλαος και Χορός αναφέρονται στα δεινά και διεκτραγωδούν τις συμφορές του πολέμου τόσο για τους Έλληνες όσο και για τους Τρώες.
- β) Σε πολλά σημεία του έργου ο Τρωικός πόλεμος, και συνεκδοχικά κάθε πόλεμος, παρουσιάζεται να γίνεται για ένα τίποτα, αφού η Ελένη της Τροίας δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένα είδωλο της πραγματικής, δημιουργημένο από τη θέληση των θεών να ξεγελάσουν τους ανθρώπους. Έτσι, ο πόλεμος φαντάζει ως πράξη αφροσύνης χωρίς κανένα λογικό έρεισμα. Αυτή η άποψη διαχέεται σε όλους τους στίχους της *Ελένης*. Είναι πανταχού παρούσα, χωρίς όμως να φαίνεται κραυγαλέα.
- γ) Στο Β' Στάσιμο ο Χορός τονίζει την αφροσύνη όσων προσπαθούν να επιλύσουν τις διαφορές τους με τα όπλα αντί του διαλόγου.
- δ) Όσα αναφέρει ο Μενέλαος στον πρόλογο για τους επιζήσαντες του Τρωικού πολέμου που μετέφεραν τα ονόματα των νεκρών στους συγγενείς τους θυμίζουν σκηνές από τη σικελική εκστρατεία και την ανακοίνωση της ήττας.
- ε) Η αναφορά του Αγγελιαφόρου Α' στους μάντεις (στίχοι 822-837) συσχετίζεται άμεσα με τη στάση των Αθηναίων απέναντι στους χρησμούς και τους μάντεις, που έκαναν τους Αθηναίους να αποφασίσουν τη σικελική εκστρατεία, αλλά και με την οργή τους, όταν λόγω ενός χρησμού καθυστέρησαν να κινηθούν προς απαγκίστρωση, πράγμα που υπήρξε η αφορμή της ολοκληρωτικής καταστροφής του αθηναϊκού εκστρατευτικού σώματος στη Σικελία και κατ' επέκταση αιτία της ήττας των Αθηναίων στον Πελοποννησιακό πόλεμο.

Έτσι ο Ευριπίδης καλλιεργεί το αντιπολεμικό αίσθημα των θεατών της τραγωδίας.

Γιώργης Ε. Μανουσάκης